

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 11 april 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2008/118/EG – Artikel 1.2 – Punktskatter – Elektricitet – Nationell lagstiftning om införande av en tilläggsskatt till punktskatten på elenergi – Avsaknad av särskilda ändamål – Tilläggsskatt som nationella domstolar anser strider mot direktiv 2008/118/EG – Slut användaren kan erhålla återbetalning av felaktigt inbetald skatt enbart från leverantören – Artikel 288 FEUF – Direkt effekt – Effektivitetsprincipen”

I mål C-316/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Tribunale di Como (Domstolen i Como, Italien) genom beslut av den 28 april 2022, som inkom till domstolen den 11 maj 2022, i målet

Gabel Industria Tessile SpA,

Canavesi SpA

mot

A2A Energia SpA,

Energit SpA,

Agenzia delle Dogane e dei Monopoli,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden E. Regan samt domarna Z. Csehi, M. Ilešič (referent), I. Jarukaitis och D. Gratsias,

generaladvokat: N. Emiliou,

justitiesekreterare: handläggaren C. Di Bella,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 13 september 2023,

* Rättegångsspråk: italienska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Spaniens regering, genom A. Ballesteros Panizo och J. Rodríguez de la Rúa Puig, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom A. Armenia och F. Moro, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 16 november 2023 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 288 tredje stycket FEUF och effektivitetsprincipen.
- 2 Begäran har framställts i två förenade nationella mål. Parterna i det första målet är Gabel Industria Tessile SpA och A2A Energia SpA. Parterna i det andra målet är, å ena sidan, Canavesi SpA, och, å andra sidan, Energit SpA och Agenzia delle Dogane e dei Monopoli (Tull- och monopolmyndigheten, Italien). Målen rör ansökningar om återbetalning av de belopp som Gabel Industria Tessile och Canavesi under åren 2010 och 2011 betalat till A2A Energia och Energit, i form av en tilläggsskatt till punktskatten på elektricitet som föreskrevs i den italienska lagstiftningen.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Rådets direktiv 2008/118/EG av den 16 december 2008 om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12/EEG (EUT L 9, 2009, s. 12) har upphävts genom rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt (EUT L 58, 2020, s. 4). Direktiv 2008/118 är emellertid fortfarande tillämpligt i tidsmässigt hänseende (*ratione temporis*) på omständigheterna i de nationella målen.
- 4 I artikel 1 i direktiv 2008/118 föreskrevs följande:

”1. I detta direktiv fastställs allmänna regler för punktskatt som direkt eller indirekt drabbar konsumtion av följande varor, nedan kallade *punktskattepliktiga varor*.

 - a) Energiprodukter och elektricitet som omfattas av [rådets direktiv 2003/96/EG av den 27 oktober 2003 om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet (EUT L 283, 2003, s. 51)].

...

2. Medlemsstaterna får påföra andra indirekta skatter på punktskattepliktiga varor för särskilda ändamål, förutsatt att dessa skatter är förenliga med gemenskapens regler om punktskatt eller

mervärdesskatt i fråga om bestämning av skattebas, skatteberäkning, skattskyldighet och övervakning, men inte innefattar bestämmelser om undantag från skatteplikt.

...”

5 I artikel 9 andra stycket i direktiv 2008/118 föreskrevs följande:

”Punktskatt ska påföras och uppbäras och i tillämpliga fall återbetalas eller efterges i enlighet med det förfarande som fastställs av varje medlemsstat. ...”

6 Artikel 48.1 i direktivet hade följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska senast den 1 januari 2010 anta och offentliggöra de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv från och med den 1 april 2010. ...”

Italiensk rätt

Lagdekret nr 511/1988

7 Artikel 6 i decreto-legge n. 511 – Disposizioni urgenti in materia di finanza regionale e locale (lagdekret nr 511 om brådskande åtgärder avseende regionala och lokala finanser) av den 28 november 1988 (GURI nr 280 av den 29 november 1988), i dess lydelse enligt artikel 5 i decreto legislativo n. 26 – Attuazione della direttiva 2003/96/EG che ristrutturata il quadro comunitario per la tassazione dei prodotti energetici e dell'elettricità (lagstiftningsdekret nr 26 om genomförande av direktiv 2003/96/EG om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet) av den 2 februari 2007 (ordinarie tillägg till GURI nr 68 av den 22 mars 2007) (nedan kallat lagdekret nr 511/1988) hade, i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i de nationella målen, och under alla omständigheter fram till den 31 mars 2012, följande lydelse:

”1. Härmed införs en tilläggsskatt på den punktskatt på elektricitet som avses i artikel 52 och följande artiklar i den konsoliderade lagen om skatter på tillverkning och konsumtion samt om straffrättsliga och administrativa påföljder, godkänd genom [decreto legislativo 26 ottobre 1995, n. 504 (lagstiftningsdekret nr 504 av den 26 oktober 1995)] (nedan kallad den konsoliderade lagen om punktskatter). Tilläggsskatten uppgår till

a) 18,59 [euro] per 1 000 kWh, till förmån för kommunerna, för all användning i bostäder, med undantag för fritidsbostäder och elförsörjning med en tillgänglig effekt på upp till 3 kW vid användarnas registrerade bostad, dock högst 150 kWh månatlig förbrukning. För förbrukning som överstiger gränsen på 150 kWh för avtal på upp till 1,5 kW, och som överstiger gränsen på 220 kWh för avtal på över 1,5 kW och upp till 3 kW, ska motsvarande tilläggsskatt tas ut i enlighet med kriterierna i kapitel I punkt 2 i den interministeriella priskommitténs beslut nr 15 av den 14 december 1993.

b) 20,40 [euro] per 1 000 kWh, till förmån för kommunerna, för användning i fritidsbostäder,

c) 9,30 [euro] per 1 000 kWh, till förmån för provinserna, för all användning i andra lokaler och på andra platser än bostäder, för alla avtal, upp till högst 200 000 kWh månatlig förbrukning.

...

3. De tilläggsskatter som avses i punkt 1 ska betalas av de skattskyldiga personer som avses i artikel 53 i den konsoliderade lagen om punktskatt vid leverans av elektricitet till slutanvändarna eller slutkonsumenterna eller, när det gäller elektricitet som produceras eller köps för eget bruk, vid tidpunkten för förbrukningen. Tilläggsskatterna ska påföras och uppbäras på samma sätt som punktskatten på elektricitet.

4. De tilläggsavgifter som avses i punkt 1 för elleveranser med en tillgänglig effekt på högst 200 kW ska betalas direkt till de kommuner och provinser i vilka användarna befinner sig. Tilläggsavgifterna för elleveranser med en tillgänglig effekt på mer än 200 kW och avgifter för förbrukning av elektricitet som produceras eller köps för eget bruk ska betalas till statskassan, med undantag för de skatter som tas ut i regionen Valle d'Aosta [Italien] och de autonoma provinserna Trento [Italien] och Bolzano [Italien], vilka betalas direkt till kommunerna och provinserna själva.

...”

Lagstiftningsdekret nr 504/1995

- 8 Artikel 14 i decreto legislativo n. 504 – Testo unico delle disposizioni legislative concernenti le imposte sulla produzione e sui consumi e relative sanzioni penali e amministrative (lagstiftningsdekret nr 504 om konsoliderade bestämmelser om skatter på produktion och konsumtion samt om straffrättsliga och administrativa sanktioner på området) av den 26 oktober 1995 (ordinarie tillägg till GURI nr 279 av den 29 november 1995) (nedan kallat lagstiftningsdekret nr 504/1995) har följande lydelse:

”1. Punktskatten ska återbetalas om det visar sig att den har betalats felaktigt. De regler för återbetalning som avses i denna artikel ska också tillämpas på ansökningar om skattelättnader i form av återbetalning, helt eller delvis, av erlagd punktskatt eller på annat sätt som föreskrivs i bestämmelserna för respektive skattelättnad.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 7.1 e och 10 ter.1 d ska ansökan om återbetalning göras inom två år från dagen för utbetalningen eller från den dag då den rättighet som hänför sig till utbetalningen kan utövas. I annat fall förverkas rätten.

...

4. Om den person som är skattskyldig med avseende på punktskatten efter ett domstolsförfarande förpliktas att till tredje man återbetala de belopp som felaktigt tagits ut på grund av att punktskatten har övervältrats, ska den skattskyldiga personen ansöka om återbetalning till den skattskyldiga personen inom 90 dagar från den dag då avgörandet om återbetalning av skatten till tredje man vinner laga kraft. I annat fall förverkas rätten.”

- 9 I artikel 16.3 i lagstiftningsdekretet föreskrivs följande:

”Fordringar som skattskyldiga personer och personer som innehar licenser för att bedriva kommersiella lager av punktskattepliktiga energiprodukter har på förvärvare av produkter för vilka de förstnämnda aktörerna själva faktiskt har erlagt denna skatt kan övervältras vid faktureringen ...”

10 I artikel 53 i lagstiftningsdekretet föreskrivs följande:

”1. Följande personer är skyldiga att betala punktskatt på elektricitet:

a) enheter som fakturerar slutanvändarna eller slutkonsumenterna för elektricitet ...

...”

Målen vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 11 Gabel Industria Tessile och Canavesi är två bolag bildade enligt italiensk rätt som har ingått avtal med A2A Energia respektive Energit om leverans av elektricitet till sina produktionsanläggningar.
- 12 De två bolagen betalade för åren 2010 och 2011 de belopp som skulle erläggas enligt dessa avtal, inklusive en tilläggsskatt som, innan den upphävdes den 1 april 2012, föreskrevs i artikel 6 i lagdekret nr 511/1988 och som tillkom utöver punktskatten på elektricitet.
- 13 År 2020 väckte Gabel Industria Tessile och Canavesi talan mot sina leverantörer vid Tribunale di Como (Domstolen i Como, Italien), som är den hänskjutande domstolen. Syftet med talan i dessa i två tvistemål, vilka förenats av nämnda domstol, var att erhålla återbetalning av de belopp som erlagts i form av tilläggsskatt, med motiveringen att de nationella bestämmelser genom vilka denna skatt infördes var oförenliga med unionsrätten.
- 14 Den hänskjutande domstolen har angett att Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen, Italien), efter EU-domstolens dom av den 25 juli 2018, Messer France (C-103/17, EU:C:2018:587), slog fast att den tilläggsskatt till punktskatten på elektricitet som, innan den upphävdes, föreskrevs i artikel 6 i lagdekret nr 511/1988 inte hade något särskilt ändamål och att den således stred mot artikel 1.2 i direktiv 2008/118.
- 15 Den hänskjutande domstolen har preciserat att Decreto legislativo n. 48 – Attuazione della direttiva 2008/118/EG relativa al regime generale delle accise e che abroga la direttiva 92/12/EEG (lagstiftningsdekret nr 48 om genomförande av direktiv 2008/118/EG om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12/EEG) av den 29 mars 2010 (GURI nr 75 av den 31 mars 2010) inte ändrade artikel 6 i lagdekret nr 511/1988.
- 16 Enligt den hänskjutande domstolen ingår vidare de nationella målen den har att avgöra bland ett antal pågående tvistemål beträffande behandlingen av de belopp som betalats felaktigt mellan den tidsfrist som medlemsstaterna fått för att följa direktiv 2008/118 och den tidpunkt då den italienska lagstiftaren bestämde att tilläggsskatten till punktskatten på elektricitet skulle upphöra att tillämpas.
- 17 I detta sammanhang har de lägre domstolarna i Italien anlagt två olika synsätt.
- 18 Enligt det ena synsättet i rättspraxis – vilket, om det följdes, skulle leda till att ansökningar om återbetalning av denna skatt avslogs – är det inte tillåtet för en domstol att i en tvist mellan enskilda underlåta att tillämpa en nationell bestämmelse som är oförenlig med ett unionsdirektiv, eftersom detta direktiv annars skulle tillerkännas en ”horisontell direkt effekt” som inte godtagits av EU-domstolen.

- 19 Det andra synsättet i rättspraxis – som, om det följdes, skulle leda till att sådana ansökningar bifölls – grundar sig på skyldigheten att, från och med utgången av fristen för införlivande av det aktuella direktivet, tolka den nationella rätten mot bakgrund av direktivets ordalydelse och syfte för att uppnå de resultat som eftersträvas med direktivet. Enligt detta synsätt följer det av denna skyldighet att principen om att EU-direktiven endast har vertikal direkt effekt inte utgör hinder för att det fastställs att ett belopp är felaktigt inbetalt inom ramen för ett horisontellt ”övervältringsförhållande”, på grund av sambandet mellan detta förhållande och det skatterättsliga förhållande på vilket det förbud som ställs upp i unionsrätten är direkt tillämpligt.
- 20 Mot denna bakgrund beslutade Tribunale di Como (Domstolen i Como) att vilandeförklara målen och ställa följande frågor till EU-domstolen:
- ”1) Utgör unionens rättskällesystem i allmänhet, och artikel 288 tredje stycket FEUF i synnerhet, hinder för att den nationella domstolen, i en tvist mellan enskilda underlåter att tillämpa en nationell bestämmelse som strider mot en klar, precis och ovillkorlig bestämmelse i ett direktiv som inte har införlivats eller som har införlivats på ett felaktigt sätt, med följden att en enskild åläggs en ytterligare skyldighet, om detta utgör en förutsättning enligt det nationella regelverket (artikel 14.4 i [lagstiftningsdekret[nr 504/1995)] för att denne ska kunna göra gällande sina rättigheter enligt det direktivet gentemot staten?
- 2) Utgör effektivitetsprincipen hinder för en nationell lagstiftning (artikel 14.4 i [lagstiftningsdekret] nr 504/1995) enligt vilken slutanvändaren inte får ansöka om återbetalning av felaktigt betald skatt direkt hos staten, utan endast har möjlighet att väcka en civilrättslig talan om återbetalning gentemot den skattskyldiga personen, som är den enda som har rätt till återbetalning från skattemyndigheten, i fall där det enda skälet till att skatten är rättsstridig – närmare bestämt att den strider mot ett [EU-]direktiv – enbart kan göras gällande inom ramen för förhållandet mellan den skattskyldiga personen och skattemyndigheten, men inte inom ramen för det mellan den förstnämnde och slutanvändaren, och på så sätt i själva verket hindrar återbetalning, eller ska slutanvändaren i ett sådant fall, för att nämnda princip ska respekteras, ha behörighet att väcka talan direkt gentemot skattemyndigheten, om det är omöjligt eller orimligt svårt att erhålla återbetalning av den felaktigt betalda skatten från leverantören?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 21 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 288 tredje stycket FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för att en nationell domstol i en tvist mellan enskilda underlåter att tillämpa en nationell bestämmelse om införande av en skatt som strider mot en klar, precis och ovillkorlig bestämmelse i ett direktiv som inte har införlivats eller har införlivats på ett felaktigt sätt.
- 22 Domstolen erinrar härvidlag om att enligt artikel 288 tredje stycket FEUF avser ett direktivs bindande verkan, vilken gör det möjligt att åberopa detta, endast ”varje medlemsstat till vilken det är riktat”. Enligt fast rättspraxis följer av detta att ett direktiv inte i sig kan skapa några skyldigheter för en enskild, och således inte som sådant kan åberopas gentemot en enskild vid nationell domstol (dom av den 22 december 2022, Sambre & Biesme och Commune de Farciennes, C-383/21 och C-384/21, EU:C:2022:1022, punkt 36 och där angiven rättspraxis).

- 23 För det första ska det emellertid erinras om att unionsrätten inte utgör hinder för att en medlemsstat utövar sin behörighet med avseende på form och tillvägagångssätt för att uppnå de resultat som fastställs i direktivet genom att i sin nationella lagstiftning föreskriva att klara, precisa och ovillkorliga bestämmelser i ett direktiv som inte har införlivats, eller har införlivats på ett felaktigt sätt, kommer att utgöra en del av medlemsstatens nationella rättsordning efter införlivandefristen, och att dessa bestämmelser följaktligen kan åberopas av en enskild mot en annan enskild. I en sådan situation grundar sig nämligen den skyldighet som på detta sätt ålagts enskilda inte på unionsrätten, utan på nationell rätt, och utgör således inte en ytterligare skyldighet i förhållande till de skyldigheter som föreskrivs i unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 januari 2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, punkt 32 och där angiven rättspraxis).
- 24 Av detta följer att, även om ett direktiv enligt unionsrätten inte i sig kan medföra skyldigheter för en enskild och således inte som sådant åberopas gentemot denne vid en nationell domstol, kan en medlemsstat däremot ge de nationella domstolarna befogenhet att med stöd av nationell rätt underlåta att tillämpa en bestämmelse i nationell rätt, när den strider mot en bestämmelse i unionsrätten som saknar direkt effekt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 januari 2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, punkt 33).
- 25 Trots att ett direktiv saknar horisontell effekt kan en nationell domstol således tillåta en enskild att, i enlighet med en möjlighet som ges i nationell lagstiftning, göra gällande att en skatt som säljaren felaktigt har övervältrat på den enskilde är rättsstridig, i syfte att få till stånd en neutralisering av den ytterligare ekonomiska börda som den enskilde slutligen har burit, om en sådan möjlighet föreskrivs i den nationella lagstiftningen, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att avgöra.
- 26 För det andra har domstolen slagit fast att ovillkorliga och tillräckligt precisa bestämmelser i ett direktiv kan åberopas av enskilda inte bara mot en medlemsstat och dess förvaltningsorgan, utan även mot organ eller enheter som är underställda staten, står under tillsyn av denna eller har särskilda befogenheter utöver dem som följer av de rättsregler som gäller i förhållanden mellan enskilda (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 oktober 2017, Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, punkt 33 och där angiven rättspraxis). I förevarande fall ankommer det på den hänskjutande domstolen att göra de kontroller som är nödvändiga för att fastställa huruvida de berörda leverantörerna omfattas av någon av dessa kategorier.
- 27 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 288 tredje stycket FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för att en nationell domstol, i en tvist mellan enskilda, underlåter att tillämpa en nationell bestämmelse om införande av en indirekt skatt som strider mot en klar, precis och ovillkorlig bestämmelse i ett direktiv som inte har införlivats eller har införlivats på ett felaktigt sätt, om inte annat föreskrivs i nationell rätt eller om den enhet mot vilken det görs gällande att nämnda skatt är oförenlig med unionsrätten är underställd staten, står under tillsyn av denna eller har särskilda befogenheter utöver dem som följer av de rättsregler som gäller i förhållanden mellan enskilda.

Den andra frågan

- 28 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida effektivitetsprincipen ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det inte är möjligt för en slutanvändare att begära återbetalning direkt från medlemsstaten av den ytterligare ekonomiska börda som användaren har burit till följd av att en leverantör, i

enlighet med en möjlighet som leverantören har enligt nationell rätt, har övervältrat en skatt som leverantören i sin tur inbetalat felaktigt, och denna nationella lagstiftning innebär att en sådan användare endast har möjlighet att väcka civilrättslig talan om återbetalning av det felaktigt betalda beloppet mot en sådan leverantör, när betalningens felaktiga natur är en följd av att skatten strider mot en klar, precis och ovillkorlig bestämmelse i ett direktiv som inte har införlivats eller inte har införlivats på ett korrekt sätt, och denna ogiltighetsgrund inte med framgång kan återopas inom ramen för en sådan talan, eftersom ett direktiv inte som sådant kan återopas i en tvist mellan enskilda.

- 29 Enligt domstolens fasta praxis är medlemsstaterna i princip skyldiga att återbetala de skatter och avgifter som har tagits ut i strid med unionsrätten. Rätten att erhålla återbetalning av dessa skatter och avgifter utgör nämligen en följd av och ett komplement till de rättigheter som enskilda har tillerkänts i de unionsrättsliga bestämmelser i vilka sådana skatter eller avgifter förbjuds (dom av den 20 oktober 2011, Danfoss och Sauer-Danfoss, C-94/10, EU:C:2011:674, punkt 20 och där angiven rättspraxis).
- 30 Med undantag från principen om återbetalning av skatter eller avgifter som strider mot unionsrätten, kan återbetalning av sådana skatter och avgifter dock nekas om detta skulle innebära en obehörig vinst för den eller dem som har rätt till återbetalning, det vill säga när det är fastställt att den som är skyldig att erlägga skatterna eller avgifterna faktiskt har övervältrat dem direkt på köparen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 oktober 2011, Danfoss och Sauer-Danfoss, C-94/10, EU:C:2011:674, punkt 21 och där angiven rättspraxis).
- 31 I en sådan situation är det nämligen inte den skattskyldiga personen som har burit kostnaden för den felaktigt uttagna skatten eller avgiften utan den köpare på vilken kostnaden har övervältrats. Att återbetala den skattskyldiga personen det skattebelopp som denne redan har uppburit av slutanvändaren eller slutkonsumenten skulle motsvara en dubbel betalning som kan betraktas som en [obehörig] vinst, utan att de följer som den rättsstridiga skatten får för slutanvändaren eller slutkonsumenten därigenom har åtgärdats (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 oktober 2011, Danfoss och Sauer-Danfoss, C-94/10, EU:C:2011:674, punkt 22 och där angiven rättspraxis).
- 32 I en sådan situation bör det emellertid också undvikas att den berörda medlemsstaten erhåller en fördel på grund av åsidosättandet av unionsrätten. När övervältringen har skett, i enlighet med en möjlighet som leverantören har enligt den nationella lagstiftningen och slutanvändaren eller slutkonsumenten därmed felaktigt har burit denna ytterligare ekonomiska börda slutgiltigt, ska slutanvändaren eller slutkonsumenten således ha möjlighet att erhålla återbetalning antingen direkt från nämnda medlemsstat eller från den skattskyldige säljaren. I det sistnämnda fallet ska denna skattskyldiga person ha möjlighet att av samma medlemsstat begära kompensation för den återbetalning som den skattskyldiga personen har varit tvungen att göra.
- 33 Efter att ha påpekat detta erinrar domstolen om att enligt fast rättspraxis ankommer det, i avsaknad av unionsbestämmelser på området, på varje medlemsstat att i sin rättsordning ange de exakta processuella reglerna för att utöva denna rätt att erhålla återbetalning av nämnda ekonomiska börda (se, analogt, dom av den 15 mars 2007, Reemtsma Cigarettenfabriken, C-35/05, EU:C:2007:167, punkt 37), under förutsättning att dessa processuella regler är förenliga med likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 juni 2004, Recheio – Cash & Carry, C-30/02, EU:C:2004:373, punkt 17, och dom av den 6 oktober 2005, MyTravel C-291/03, EU:C:2005:591, punkt 17).

- 34 I synnerhet gäller att, om det visar sig vara omöjligt eller orimligt svårt att erhålla återbetalning från de berörda leverantörerna krävs det enligt effektivitetsprincipen att slutanvändaren eller slutkonsumenten kan rikta sitt återbetalningskrav direkt mot den berörda medlemsstaten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 mars 2007, Reemtsma Cigarettenfabriken, C-35/05, EU:C:2007:167, punkt 41, och dom av den 26 april 2017, Farkas, C-564/15, EU:C:2017:302, punkt 53).
- 35 I förevarande fall framgår det av handlingarna i målet att tilläggsskatten till punktskatten på elektricitet, i enlighet med artikel 53 i lagstiftningsdekret nr 504/1995, skulle betalas av elleverantörerna, men att elleverantörerna därefter övervältrade skatten direkt på slutanvändarna, i enlighet med den möjlighet som leverantörerna hade enligt artikel 16.3 i lagstiftningsdekret nr 504/1995. Enligt de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat föreskrivs det emellertid i detta lagstiftningsdekret att slutanvändarna inte kan begära återbetalning direkt från den berörda medlemsstaten av den ytterligare ekonomiska börda som de felaktigt har burit, utan endast kan framställa en sådan begäran till nämnda leverantörer.
- 36 Såsom framgår av punkt 22 ovan kan en bestämmelse i ett direktiv, även om den är klar, precis och ovillkorlig, inte i sig medföra en ytterligare skyldighet för en enskild i förhållande till dem som föreskrivs i den nationella lagstiftningen och den kan således inte som sådan åberopas gentemot denne. Detta innebär att det i en sådan situation som den i de nationella målen inte är rättsligt möjligt för slutanvändarna att gentemot elleverantörerna göra gällande att tilläggsskatten till punktskatten på elektricitet är oförenlig med bestämmelserna i direktiv 2008/118, och följaktligen erhålla återbetalning av den ytterligare ekonomiska börda som uppkommit till följd av denna skatt, vilken de tvingats bära på grund av att Republiken Italien inte hade införlivat direktivet på ett korrekt sätt.
- 37 Mot bakgrund av de uppgifter som lämnats till domstolen om särdragen hos den nationella lagstiftning som är aktuell i de nationella målen och med förbehåll för den hänskjutande domstolens kontroll av dessa uppgifter, konstaterar domstolen således att en sådan lagstiftning strider mot effektivitetsprincipen genom att den inte ger slutanvändaren rätt att vända sig direkt till medlemsstaten och begära återbetalning av den ytterligare ekonomiska börda som användaren har burit till följd av att en skatt, vilken leverantören själv felaktigt har betalat till medlemsstaten, har övervältrats på slutanvändaren med stöd av en möjlighet som leverantören har enligt den nationella lagstiftningen.
- 38 Den andra frågan ska således besvaras enligt följande. Effektivitetsprincipen ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det inte är möjligt för en slutanvändare att begära återbetalning direkt från medlemsstaten av den ytterligare ekonomiska börda som användaren har burit till följd av att en leverantör, i enlighet med en möjlighet som leverantören har enligt nationell rätt, har övervältrat en skatt som leverantören i sin tur inbetalat felaktigt, och denna nationella lagstiftning innebär att en sådan användare endast har möjlighet att väcka civilrättslig talan om återbetalning av det felaktigt betalda beloppet mot en sådan leverantör, när betalningens felaktiga natur är en följd av att skatten strider mot en klar, precis och ovillkorlig bestämmelse i ett direktiv som inte har införlivats eller inte har införlivats på ett korrekt sätt, och denna ogiltighetsgrund inte med framgång kan åberopas inom ramen för en sådan talan, eftersom ett direktiv inte som sådant kan åberopas i en tvist mellan enskilda.

Rättegångskostnader

- 39 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

- 1) Artikel 288 tredje stycket FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för att en nationell domstol, i en tvist mellan enskilda, underlåter att tillämpa en nationell bestämmelse om införande av en indirekt skatt som strider mot en klar, precis och ovillkorlig bestämmelse i ett direktiv som inte har införlivats eller har införlivats på ett felaktigt sätt, om inte annat föreskrivs i nationell rätt eller om den enhet mot vilken det görs gällande att nämnda skatt är oförenlig med unionsrätten är underställd staten, står under tillsyn av denna eller har särskilda befogenheter utöver dem som följer av de rättsregler som gäller i förhållanden mellan enskilda.
- 2) Effektivitetsprincipen ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det inte är möjligt för en slutanvändare att begära återbetalning direkt från medlemsstaten av den ytterligare ekonomiska börda som användaren har burit till följd av att en leverantör, i enlighet med en möjlighet som leverantören har enligt nationell rätt, har övervältrat en skatt som leverantören i sin tur inbetalat felaktigt, och denna nationella lagstiftning innebär att en sådan användare endast har möjlighet att väcka civilrättslig talan om återbetalning av det felaktigt betalda beloppet mot en sådan leverantör, när betalningens felaktiga natur är en följd av att skatten strider mot en klar, precis och ovillkorlig bestämmelse i ett direktiv som inte har införlivats eller inte har införlivats på ett korrekt sätt, och denna ogiltighetsgrund inte med framgång kan åberopas inom ramen för en sådan talan, eftersom ett direktiv inte som sådant kan åberopas i en tvist mellan enskilda.

Underskrifter